

رابطه دوسویه تنوع زیستی و طبیعت گردی

الهه کوپایی - دانشجوی کارشناسی محیط زیست

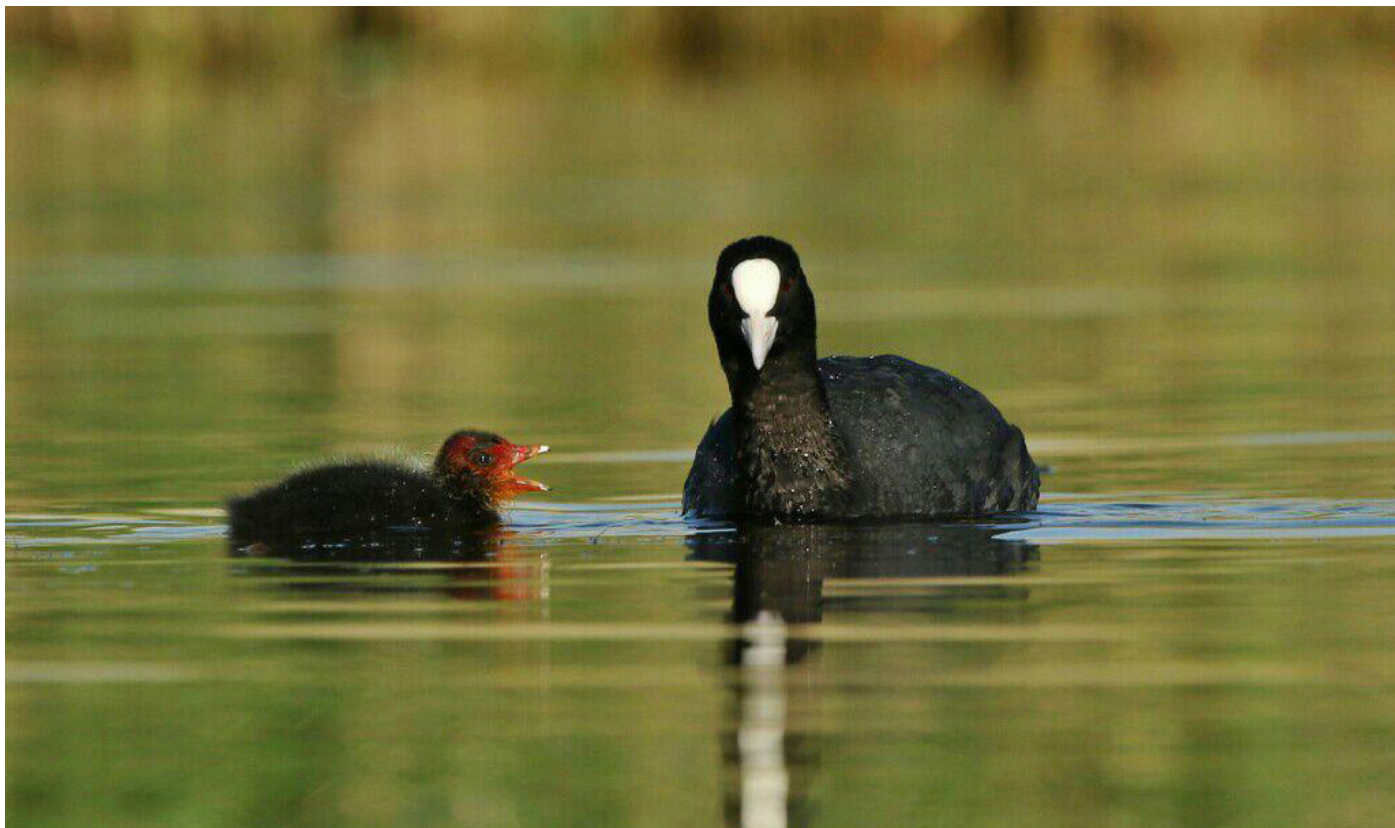
تنوع زیستی شبکه‌ای از همه موجودات زنده، اعم از گیاهی و جانوری است، که این مفهوم در حقیقت به تنوع حیات بر روی زمین و الگوهای طبیعی آن برمی‌گردد. که امروزه در سه سطح ژن، گونه و اکوسیستم مطرح می‌گردد، ولی در سطح گونه شناخته شده‌تر بوده و کاربرد بیشتری دارد. متأسفانه در قرن اخیر تنوع زیستی در دنیا با نرخ بالایی در حال کاهش بوده و بسیاری از گونه‌ها در خطر انقراض قرار گرفته و تعداد زیادی نیز در قرن اخیر منقرض شده‌اند. یکی از راه‌های حفاظت از تنوع زیستی تعیین معیشت‌های جایگزین برای استخراج و مصرف منابع توسط جوامع بومی است. تاکنون روش‌های متعددی در جهت بهبود وضعیت معیشتی جوامع بومی و همگام کردن آن‌ها با اولویت‌های حفاظتی صورت گرفته است، که طبیعت‌گردی و توسعه آن در حال حاضر به‌عنوان یکی از کاربردی‌ترین روش‌ها در این زمینه محسوب می‌شوند.

عمومی کشور و کاهش وابستگی اقتصاد کشور به درآمد حاصل از فروش نفت، ایجاب می‌نماید که استفاده از ظرفیت‌های زیستی کشور، حفظ منابع طبیعی و صنعت جهانگردی بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد.

در کشور ما نیز همانند بسیاری از کشورها و حتی با نرخ بالاتری تنوع زیستی در حال از بین رفتن و گونه‌ها در حال انقراض می‌باشند. به‌طوری‌که کشور ایران به لحاظ جاذبه‌های جهانگردی یکی از ده کشور اول جهان محسوب می‌شود. ولی متأسفانه درآمد حاصل از جهانگردی برای کشور بسیار اندک است. لذا ضرورت افزایش درآمدهای

درواقع به‌موازات افزایش جمعیت، نیاز مردم به‌خصوص شهرنشینان به طبیعت و استفاده از موهبت‌های آن به‌منظور فرار از زندگی روزمره روز به روز بیشتر می‌شود (مجنونیان، ۱۳۷۷) و یکی از بهترین راه‌هایی پیشنهاد شده برای اینکه مردم بتوانند از طریق آن با طبیعت در ارتباط مستقیم باشند و درعین حال کمترین میزان آسیب به محیط‌زیست را نیز داشته باشند، صنعت طبیعت‌گردی است. به همین خاطر توجهات بر روی این صنعت در دهه اخیر رشد قابل‌توجهی را نشان داده است. پیاده‌سازی و اجرای واقعی طبیعت‌گردی پایدار (گردشگری سبز) کار پیچیده‌ای است. به این دلیل مدیران باید استراتژی گردشگری را با حفاظت و رشد گردشگری توأم سازند.

اهداف طبیعت‌گردی

طبیعت‌گردی دارای ابعادی است که می‌توان به دامنه نوردی، توریسم، کوچ، طبیعت درمانی، ورزش‌های ساحلی، شکار اشاره نمود و همچنین از جاذبه‌های طبیعی کشور به قله‌های مرتفع، غارها، قلعه‌های کوهستانی، دریاچه‌ها، جنگل‌های شمال، رودخانه‌ها، آب‌های معدنی و ... اشاره کرد.

دو هدف عمده‌ای که طبیعت‌گردی بر مبنای آنها تعریف شده است، شامل موارد زیر می‌شود:

- (۱) حفظ تنوع زیستی
- (۲) مشارکت در تأمین رفاه اجتماعی

* طبیعت‌گردی برای حفاظت از تنوع زیستی

(۱) برخورداری از منبع مالی برای حفاظت از تنوع زیستی، به‌ویژه در مناطق حفاظت‌شده.

(۲) توجیه اقتصادی برای احداث مناطق حفاظت‌شده.

(۳) ایجاد انجمن‌های طرفدار و مروج حفاظت از تنوع زیستی.

(۴) انگیزه‌ای برای بخش خصوصی در جهت حفاظت از تنوع زیستی.

(۵) جایگزینی اقتصادی برای مردم محلی به‌منظور کاهش بهره‌برداری از مناطق حفاظت‌شده و حیات‌وحش و منابع آن.

بر تنوع زیستی در طولانی مدت و در مکان‌های خاص است. در واقع نیاز است که پیش از توسعه بی‌سروسامان طبیعت‌گردی مدیریت‌های لازم برای جلوگیری از اثرات این صنعت انجام‌شده و از افراد متخصص محیط‌زیست در زمینه گردشگری و تنوع زیستی به‌صورت مستمر بهره گرفته شود.

طبیعت‌گردی علاوه بر اثرات مثبت، دارای اثرات منفی نیز بر روی تنوع زیستی است، که در زیر به اختصار به آن‌ها اشاره شده است. (۱) فشارهای طبیعت‌گردی بر تنوع زیستی از جمله تخریب اکوسیستم شکننده، (۲) اختلال گونه‌ها در مراحل بحرانی تکامل و (۳) تغییر در رفتار حیوانات، عواملی هستند که اغلب نادیده یا کم‌اهمیت در نظر گرفته می‌شوند. اما ممکن است عواقب شدید و طولانی مدت بر کل اکوسیستم بر جای بگذارند. شناخت این حقیقت بیانگر اهمیت مطالعات برای بررسی اثرات طبیعت‌گردی

منابع

مجنونیان، ه. ۱۳۷۷. راهنمای آماده سازی پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده برای توریسم (از برنامه زیست محیطی ملل متحد، سازمان خوارو بار جهانی، اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت) - انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست. ۲۰۰ ص.

زرقی، ح.، حسینی، س.م.، اجنه‌ادی، ح.، فریدون، م. ۱۳۸۸. اثر اکوتوریسم بر تنوع زیستی گونه‌های گیاهی در پارک ملی تندوره. زیست شناسی، دوره ۴، شماره ۳، ۴۷-۵۴.

حسینی، م.، آگاه، ه. مبارکی، ا. ۱۳۹۵. تأثیرات منفی اکوتوریسم دریایی بر تنوع زیستی آب‌یان‌زیستی آبریان، هجدهمین همایش صنایع دریایی، جزیره کیش، انجمن مهندسی دریایی ایران.